

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

7. desember 2016

Høring - NOU 2016: 14 - Mer å hente. Bedre læring for elever med stort læringspotensial

Vi viser til departementets høringsbrev av 19.09.2016, og beklager at MFO ikke står på høringslista. Som et viktig lærerforbund innenfor de praktisk-estetiske fagene forventer vi at departementet rydder i sine høringslister, og setter oss opp på disse.

Musikernes fellesorganisasjon (MFO) er Norges største kunstnerorganisasjon med over 8.300 medlemmer. MFOs medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister, noen er utøvende musikere i et band, i et ensemble, i en kirke eller i et orkester. Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunstfag i grunnskolen, på videregående skoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er musikkterapeuter.

Kunst og kultur

MFO er naturlig nok meget opptatt av rekrutteringen av nye profesjonelle kunst- og kulturarbeidere. Grunnlaget for fremtidens kunst- og kulturliv, både det profesjonelle og det frivillige, legges tidlig. Det fleste kunstnere, og spesielt gjelder dette musikere og dansere, må starte sin opplæring tidlig, gjerne i 6- til 8-årsalderen. Det er derfor avgjørende at det finnes dyktige og kompetente lærere over hele landet, i alle kommuner, som kan lære opp, motivere og rettlede de som har vilje og talent til å lære seg et kunstfag. Og det er avgjørende at disse elevene, som presterer på et høyt og avansert nivå tidlig i grunnopplæringen, også får et bedre og mer tilrettelagt tilbud.

Det er derfor bekymringsfullt at denne NOU-en ikke berører disse fagområdene, og da heller ikke gir tilfredsstillende svar på hvordan disse elevenes legitime behov skal imøtekommes og dekkes.

I følge utvalgets mandat, gjengitt i NOU-en på side 7, kan ikke vi se at talenter innenfor kunstfagene skal holdes utenfor utvalgets arbeid, ei heller holdes utenfor utvalgets hovedbudskap og anbefalinger. Spesielt beklagelig blir dette satt opp mot utvalgets uttalelse på side 8 om hva manglende realisering kan føre til: *Manglende realisering av evner kan utgjøre store tap for både individ og samfunn. Vi risikerer å gå glipp av enestående kompetanser som først kan resultere i eksepsjonelle resultater på skolen, og senere i verdiskapning og samfunnsutvikling.*¹

Dette gjelder i høyeste grad for talenter og elever med stort læringspotensial innenfor kunstfagene. I Norge har vi mange enestående og internasjonalt anerkjente kunstnere innenfor forskjellige kunstfag. Men skal vi fortsatt kunne ha kunstnere på høyt internasjonalt nivå, må det legges til rette for det på en bedre og mer systematisk måte. Det er derfor skuffende og beklagelig at dette utvalget har valgt å overse disse elevene og disse fagene i sin rapport.

¹ NOU 2014: 14, side 8.

Kunstfagene i skolen

I rapporten berøres kunstfagene ett sted. På side 56 siteres det fra OECD-rapporten *Arts for Art's Sake?* der det påpekes at (...) *opplæring i kunstfag vektlegger og stimulerer både kognitive og ikke-kognitive kunnskaper og ferdigheter hos elever. Dette kan bidra til å forbedre elevenes helhetlige utvikling og kompetanse. Dette gjelder ikke bare tverrfaglig samarbeid, men også ved metodisk overføring. Det som motiverer elevene i ett fag, kan motivere i andre fag. Rapporten viser også at elever som driver aktivt med musikk og andre kunstdisipliner, viser høyere ambisjoner og prestasjoner i andre fag.*²

Dette er selvfølgelig riktig og viktig, men utvalget glemmer at andre forskningsrapporter holder frem at disse positive effektene bare viser seg når lærerne som underviser i kunstfag har riktig og høy kompetanse. Dette burde også blitt påpekt i denne NOU-en.

For eksempel kunne utvalget vist til en undersøkelse fra 2004. Da gjennomførte UNESCO, med professor Anne Bamford som leder, en stor internasjonal undersøkelse på hvilke effekter kunst- og kulturundervisning har på hele grunnopplæringen, på lokalsamfunnet og på elevenes sosiale og personlige utvikling. Det denne undersøkelsen ettertrykkelig slår fast er at god undervisning i kunst og kultur har store positive effekter hos barn og unge i skolen, og i dagens skole er det heldigvis mange lærere med solid kunstfaglig kompetanse. Disse bidrar til økt selvtillit, mindre fravær, og mye bedre lese- og skrive-ferdigheter blant barn og unge gjennom sin undervisning i musikk og andre estetiske fag.³

Dessverre har bare rundt halvparten av de som underviser i estetiske fag i ungdomskolen kompetanse i de fagene de underviser. Dette er meget beklagelig, spesielt når UNESCO-undersøkelsen nå slår fast at dårlig undervisning i kulturfag har en direkte negativ effekt på barns kreativitet og selvtillit. Ikke bare er det sløsing med tid og penger å sette ufaglærte lærere til å undervise i kulturfag, det er også ødeleggende for barna. Barn og unge som får en negativ opplevelse med kulturundervisningen får ødelagt sin kreativitet og selvtillit, og trivselen på skolen blir mindre.

Derfor må skolemyndigheter, skoleeiere, skoleledelse og lærere ha et bevisst ønske og en vilje til også å satse på kunst- og kulturfag i opplæringen. Bakgrunnen for dette må være en felles forståelse av at kunstfag og estetiske læreprosesser er grunnleggende elementer i elevens identitetsskaping og helhetlige utvikling, samt opplæring til en mangfoldig kunnskap og en bred kompetanse. Dette vil heller ikke være mulig uten en offensiv satsing på høyt kvalifiserte lærere i kunstfagene, også i grunnskolen.

Ludvigsenutvalgets rapport anbefaler at de praktisk og estetiske fagene i skolen må styrkes, og at grunnopplæringen må gi elevene erfaringer med og muligheter for utvikling innenfor et bredt spekter av fagområder, enten de skal inn i høyere utdanning eller ut i et yrke.

Et bidrag til å styrke kompetansen i estetiske fag i grunnskolen kan være å benytte den kompetansen som kommunenes kulturskolelærere innehar.

Læreplanverket for grunnskolen appellerer til et samarbeid mellom grunnskolene og kulturskolen i fagene musikk og kunst og håndverk. Kulturskolens lærere kan være en viktig ressurs for grunnskolens undervisning gjennom f. eks. felles prosjekter og bidra til å styrke kunst- og kulturoplæringen i grunnskolen. Det finnes over 4.000 kulturskolelærere rundt om i de norske kommunene. Disse kan bli en betydelig ressurs i arbeidet med å øke andelen lærere med kompetanse i de praktisk-estetiske fagene. Og de kan være den ressursen som fanger opp og gir den tilpassede undervisningen som utvalget er på leting etter, og de vil i stor grad være i stand til også å både gi tilpasset opplæring til disse høyt presterende elevene og å veilede dem på veien videre mot en profesjonelle kunstnerisk karriere.

² NOU 2016:14, side 56.

³ Bamford, Anne; *the Wow Factor - Global research compendium on the impact of the arts in education*, Waxmann, Münster, 2006.

Kompetansemessig ligger kulturskolelærerne høyt over grunnskolelærerne. Mens bare en av fire musikk lærere og en av fem kunst- og håndverks lærere har over 60 studiepoeng i det kunstfaget de underviser i, har nesten syv av ti (69 %) av kulturskolelærerne over 180 studiepoeng i sitt kunstfag.

Men siden det ikke er et krav om PPU for å undervise i de norske kulturskolene (unntatt i Oslo kommune) er det mange kulturskolelærere som ikke har den formelle kompetansen for å undervise i grunnskolen. Mange - både dem med og uten PPU - kvier seg også for å undervise større klasser, siden de ikke har utdanning i dette.

Kulturskolelærere ble gjennom den siste revisjonen av «Kompetanse for kvalitet - strategi for etter- og videreutdanning» inkludert i målgruppen for satsingen, og kan nå på lik linje med andre lærere søke tilbud og støtte gjennom denne satsingen. Men tilbakemeldinger vi får sier at det er vanskelig, om ikke umulig, å få tilbud om PPU-utdanning gjennom denne satsingen.

Dette er uheldig. Om det er et mål å øke kompetansen blant lærerne i alle fag, er det hensiktsmessig og målrettet å tilby også målrettede PPU-utdanninger for disse lærerne. Ved å tilby PPU-utdanning til kulturskolelærere vil det i enda større grad bli mulig og mer aktuelt for kulturskolelærere å kunne ta undervisningsoppgaver i grunnskolen. Et PPU-kurs, innrettet mot denne gruppen, på f.eks. 60 studiepoeng kunne være et hensiktsmessig grep. Dette kunne både Norges musikkhøgskole og/eller andre universitet og høyskoler ta ansvar for. Og det må avsettes midler i størrelsesorden 10 millioner som spesifikt settes av til å utvikle slike videreutdanningskurs for kulturskolelærere. Ved å tilby tilpassede videreutdanningskurs til kulturskolelærere vil det i enda større grad bli mulig og mer aktuelt for kulturskolelærere å kunne ta undervisningsoppgaver i grunnskolen.

Dette har mange positive aspekter: Vi får flere høykompetente musikk lærere og kunst- og håndverks lærere i grunnskolen, samarbeidet mellom kulturskole og grunnskole blir bedre og tettere, disse kulturskolelærerne har ofte også tett kontakt med det lokale kulturlivet og kan være et «kulturelt lim» i lokalsamfunnet, kulturskolelærerne kan få større stillinger - gjerne fulltidsstillinger - og det blir en større helhet over den kulturelle og musikalske opplæringen. Og elever med stort læringspotensial innenfor kunstfagene kunne få undervisning av lærere med betydelig høyere kompetanse.

Programmer utenfor skolen

På side 76 berører utvalget hvordan programmer utenfor skolen kan bidra til å gi elever med stort læringspotensial et bedre tilbud. Der viser utvalget til at *Museer, biblioteker, laboratorier og andre institusjoner er involvert i opplæringen av elevene.*⁴ Utvalget sier også på side 78 at *Når det gjelder programmer utenfor skolen, kan dette treffe elevenes interesser og ta opp temaer som ikke dekkes i den vanlige undervisningen, eller gi muligheter for fordypning av ulike tema fra skolen. Erfaringer fra elever i Norge er at programmene kan tilby mer utfordrende og inspirerende læringssituasjoner enn elevene får på skolen, og at de i tillegg kan treffe likesinnede.*⁵

MFO vil her legge til at for majoriteten av elevene med stort læringspotensial innenfor kunstfagene så er kulturskolene den institusjonen som i størst grad tilbyr slike programmer. Det blir for oss derfor uforståelig at dette skoleslaget, som også er forankret i Opplæringsloven⁶, ikke en gang er nevnt i denne forbindelse. I dag har i praksis alle våre

⁴ NOU 2016:14, side 76.

⁵ NOU 2016:14, side 78.

⁶Opplæringsloven § 13-6: *Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskoletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.*

428 kommunene en musikk- og kulturskoletilbud, enten alene eller som interkommunale løsninger. Kulturskolene er eid og drevet av kommunene.

Elever som har gått flere år i kulturskolen og er kommet på et høyt nivå i sin disiplin, vil i mange tilfeller ha problemer med å få et fullgodt undervisningstilbud i sitt lokalmiljø på grunn av skolens trange økonomi eller mangel på lærer kvalifikasjoner. Mange unge talenter går i dag tapt fordi det ikke finnes relevante undervisningstilbud i nærmiljøet eller i nærmeste region. I flere av de større byene og i noen distrikter ellers i landet, er det etablert "lørdagsskoler" (talentskoler) for å kunne gi disse elevene et utvidet undervisningstilbud. For å nå ut til flere deler av vårt vidstrakte land med tilsvarende undervisningstilbud, ville det være ønskelig å få satt i gang utviklingsprosjekter flere steder i landet for å utvikle undervisningsmodeller for unge talenter. Fylker eller flere kommuner kan gå sammen om å søke midler til opprettelse av "lørdagsskoletilbud". Det arbeides allerede med å utforme felles standarder for hva et lørdagsskoletilbud skal inneholde, blant annet gjennom innføringen av kulturskolenes nye rammeplan, som er utarbeidet av Norsk kulturskoleråd. Dette viktige området, og det viktige arbeidet som nå er i gang gjennom innføringen av denne nye rammeplanen, burde vært en selvsagt del av denne NOU-en.

Men også andre institusjoner tilbyr programmer utenfor skolen til disse elevene. Et av disse er programmene er Talentutviklingsprogrammet Unge musikere som er et tilbud til ungdom som har kommet spesielt langt på sitt instrument. Programmet tilbys av 6 institusjoner: Norges musikkhøgskole (NMH), Norges arktiske universitet (UiT), NTNU i Trondheim, Griegakademiet i Bergen (UiB), Universitetet i Stavanger (UiS) og Universitetet i Agder (UiA). Dette er et undervisningstilbud for ungdom mellom 13 og 19 år som har et høyt nivå på sitt hovedinstrument. Instrumentalundervisningen kommer i tillegg til annen musikkopplæring eleven får i kulturskole eller videregående skole. Dette tilbudet burde selvfølgelig blitt berørt i denne NOU-en.

Også private institusjoner tilbyr relevante programmer innenfor kunsthøgskole, f. eks Barratt Due Musikk institutt. Barratt Due Unge Talenter tilbyr interesserte, talentfulle og allerede langt komne barn og unge til og med 19 år instrumental- eller vokalundervisning, teoriundervisning og ensembleaktiviteter. Barratt Due Unge Talenter er åpent for søkere fra hele Norge og utlandet, og har et komplett utvidet program for elever på ungdomsskoletrinnet og i videregående skole; i Oslo ved instituttet, og i Bergen i samarbeid med Bergen Kulturskole og Griegakademiet. For alle andre har de et intenst talenttilbud som går over 10-12 helger og er tilrettelagt for elever langveisfra i kombinasjon med regionale og lokale talentprogrammer. Dette tilbudet burde selvfølgelig blitt berørt i denne NOU-en.

Utvalgets anbefalinger

Kunnskapsdepartementet ber høringsinstansene om å organisere sine høringsuttalelser i tråd med utvalgets samlede liste over anbefalinger på side 13. Til disse anbefalingene har vi følgende kommentarer, i tillegg til det som allerede er nevnt i dette høringssvaret:

Til anbefalingen om at opplæringslovens § 1-3 må justeres for å tydeliggjøre at lovbestemmelsen også inkluderer elever med stort læringspotensial: *Det må også, jfr våre innspill tidligere i dette høringssvaret, tydeliggjøres at dette skal gjelde for alle fag.*

Til anbefalingen om at det må sørges for at progresjonsbeskrivelsene i veiledningene til alle læreplaner for fag skal vise eksempler på kompetanse på et høyt og avansert nivå og gi støtte til lærerens arbeid med å tilpasse undervisningen for elever med stort læringspotensial, og at utviklingen av beskrivelsene må skje parallelt med fagfornyelsen i Kunnskapsløftet: *Det må også her, jfr våre innspill, tydeliggjøres at dette må og skal gjelde for alle fag.*

Til anbefalingen om at skoleeier må bygge kapasitet på den enkelte skole og mellom skoler slik at det arbeides systematisk med oppfølging av elevenes læring: *Det må også*

tydeliggjøres at skoleeier, som også er skoleeier for kommunens kulturskole, må bygge kapasitet på kulturskolen og at det også systematisk må samarbeides med kommunens kulturskole.

Til anbefalingen om at skoleeier må ta ansvar for at skole og PPT har kompetanse i og ressurser til å identifisere elever med stort læringspotensial og tilpasse opplæringen for dem: *Det må også presiseres at kompetanse må finnes i alle fag, og at det for de praktisk-estetiske fagene må kulturskolen og kulturskolens lærere være med i arbeidet.*

Til anbefalingen om at nasjonale myndigheter må vurdere tiltak for å sikre at skoleeiere samarbeider og tar ansvar for tilbud om forsering til aktuelle elever: *Det må tydeliggjøres at dette må gjelde for alle fag.*

Generelt til anbefalingene overfor nasjonale myndigheter: *Erfaring har dessverre vist at tiltak, kartlegginger, satsinger og veiledninger ikke blir innført med like stort fokus og innsats for alle grunnskolenes fag. Det må derfor presiseres at dette må skje for alle fag i grunnskolen.*

Sluttkommentar

I utvalgets mandat, gjengitt på side 7 i NOU-en står det at *Utvalget skal legge til rette for at representanter fra relevante organisasjoner og fagmiljøer får legge frem sine synspunkter, problemstillinger og innspill for utvalget.*⁷ MFO har ikke fått anledning til å møte dette Utvalget. Mange, om ikke de fleste, av de manglene som vi har påpekt i vårt hørings svar kunne helt sikkert vært unngått om utvalget og/eller Departementet hadde invitert oss til å legge fram våre synspunkter og innspill.

Med vennlig hilsen

Musikernes fellesorganisasjon

Forbundet for utøvende kunstnere og pedagoger

Hans Ole Rian
Forbundsleder

⁷ NOU 2016: 14, side 7.